

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי **דוד חנניה פינטו** שליט"א

בן הצדיק המלובן רבי **מושה אהרן פינטו** זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלובן רבי **חיים פינטו** זיע"א

פרשת
כי תצא
י"ג אלול
תשפ"א

1090

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

משכיל לדוד

יש רק דרך יחידה לחזק את האמונה

מצליחים, קום והסתכל על כל אלו שעובדים בשבת ודרכם צלחה, ואילו אתה ובני משפחתך המקפידים על קלה כבחמורה חיים בדוחק רב. כך היא דרכו של היצר הרע.

בעולם האמת אין מלווים לאדם לא הכסף ולא הכבוד שרכש בעמל רב בעולם הזה, אלא רק התורה והמצוות שעשה הם שמלווים אותו והם שמשמשים בעבורו קנייני נצח. ולכן אם בזמן שהנך עוסק בתורה שהיא עץ חיים למחזיקים בה, בא אליך היצר הרע שהוא בבחינת צפור ומנסה לטרוד אותך מלימודך, אל תשמע לו, אלא תמהר להבריח אותו מעליך "ואת הבנים תקח לך", תהיה דבוק בבנים אלו תלמידי החכמים, והווי מתאבק בעפר רגליהם למען תאריך ימים ויקוים בך מאמר הכתוב "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו".

כאשר תראה מצוה מתקרבת לידך, רוץ מהר לקיימה ואל תחכה עד שתבוא לידך ממש, כי על ידי שהנך רץ לקיים את המצווה אתה נותן כבוד וערך למצווה והיא נעשית חביבה עליך. אדם שרץ לקראת המצוות, אף הן יוצאות ובאות לקראתו בבא היום, שנאמר "והלך לפניך צדקך" (ישעיה נח, ח), ואין צדק אלא תורה. אדם זה ישמח בבואו לעולם האמת, כי התורה והמצוות שאסף בימי חיותו מקדמות את פניו ורצות לקראתו כפי שרץ הוא לקראתם בימי חייו. אולם אדם שאינו משכיל להרבות לו תורה ומצוות, בבואו לעולם האמת מה תהא רבה בושתו כשיראה שאין מי שיצא לקראתו לקבל פניו, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה.

באותה מידה שהאדם רץ לקראת המצווה, כך הוא צריך לברוח מן העבירה ולהרחיקה מעליו, כי לפתח חטאת רובץ, ואם האדם ייתן לעבירה רק להתקרב אליו, אף אם לא היה בדעתו לעבור עליה, סכנה גדולה אורבת לו, כי כחלוף הזמן כבר יתרגל למציאותה של העבירה בקרבתו, וכך יתקרב אט אט ביראת שמים, עד שיבוא היום וימצא את עצמו עובר על העבירה שלא ברצונו, היות וטומאת העבירה שהיה בקרבתה כבר דבקה בו, והצליחה בסוף להפילו ברשתה. אם לא ימהר לברוח מן העבירה, עד מהרה ימצא שילבו קר בעבודת ה', וקרירות זו תביא אותו לידי ביטול תורה ומצוות.

מצות שילוח הקן היא מצוה הדורשת אמונה רבה, כי לכאורה יש בה מן האכזריות כלפי האם. ובכל זאת לא יפקפק האדם אם לעשותה, אלא ירוץ לקראתה, ומתוך קיום מצוה זו ימשך לקיים מצוות הרבה. ואדרבה, דווקא משום שבמצווה זו יש סכנה לבוא לידי ספקות, לכן דווקא מצוה זו יש להקפיד לעשותה מבלי לשאול שאלות ומתוך חיזוק האמונה.

אם יקיים המצווה כהלכתה ללא פקפוק, יזכה האדם שיתקיים בו גם המשך הפסוקים "כי תבנה בית חדש", שיבנה היטב את עצמו ויזכה להקיף את עצמו בגדרות של תורה להתעלות מעלה מעלה במעלות התורה והיראה. ולא יהיה עובד את ה' בבחינת כלאים של טוב ורע, פעם בטוב ופעם ברע, אלא כל כולו יהיה בטוב, ויזכה לשכר של הצדיקים הצפון להם לעתיד לבוא.

"כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים" (דברים כב, ו-ז)

פסוקים אלו נדרשים היטב על דרך המוסר, ויש בהן עצות טובות שהקב"ה נותן לאדם מעבר למצווה עצמה של שילוח האם ונטילת הבנים. טמון במצוות שילוח הקן רמו נפלא שעל האדם לשנן לעצמו בכל עת, ובפרט בחודש אלול חודש הרחמים והסליחות. בחודש אלול צריך האדם להתחזק באמונת ה' ובעמלה של תורה, כי האמונה הבסיסית לבדה שהכול ממנו יתברך אינה מספקת וצריך כל הזמן לחזקה, במיוחד בימים הללו שהיצר הרע מנסה בכל דרך לקרר את לב האדם מאמונת ה' יתברך.

הדרך היחידה לחזק את האמונה בה' היא באמצעות עמל התורה, ומתוך תורה ואמונה גם יחד יבוא האדם לידי עבודת ה' במסירות נפש ויהיה תפארת לכל רואיו.

אברהם אבינו היה עמוד האמונה, ויעקב אבינו היה עמוד התורה, שנאמר (מיכה ז, כ) "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם", ואילו יצחק אבינו מידתו היתה מידת הגבורה שהיא סמל מסירות הנפש, כי בדורו של יצחק אבינו היו ליצינים רבים שהיו מבזים ומתלוצצים על יצחק ובני ביתו על כך שמאמינים הם בקל אחד, והם עמדו כחומה בצורה כנגד כולם.

האבות הקדושים נקראו 'עבריים' לפי שבאמונתם בבורא העולם עמדו הם מן העבר האחד, וכל רשעי הדור עמדו מן העבר השני. ובעוד שאברהם אבינו קירב את בני דורו תחת כנפי השכינה באמצעות מידת החסד והכנסת אורחים, יעקב אבינו עורר בהם את ניצוץ האמונה על ידי דבקתו בתורה הקדושה.

השטן נקרא 'צפור' (סנהדרין קז, א), על כן באה התורה ואמרה לאדם שאם היצר הרע שהוא בחינת צפור בא אליך ומנסה להכניס בך קרירות בעבודת ה', אל תלך אחריו, אלא שלח מלפניך את הציפור שהוא היצר הרע, ואל תפתה אחריו כי מנסה הוא להפסיד ממך הן את העולם הזה והן את העולם הבא. ולאחר שתשלח מעליך את הציפור היינו את היצר הרע, קח לך את הבנים - את התורה, את המצוות ואת המעשים הטובים, כך תזכה להאריך ימים על פני האדמה וגם לרשת חיי עולם הבא.

היצר הרע יושב ומחכה לאדם היושב על תלמודו מתי יפסיק ללמוד על מנת שיוכל להכניס לליבו דברי מקרה והתקררות הלב כדי להרחיקו מלימוד התורה וקיום המצוות. והדא הוא דכתיב "כי יקרא קן צפור לפניך", על דרך מה שנאמר "אשר קרן בדרך", היות והיצר הרע המשול לצפור נוהג עם האדם כדרך שנהג עמלק עם בני ישראל שקירר את אמונתם בה' בהיותם בדרך.

השטן עומד ומצפצף כמו צפור כדי לבטל את האדם מדברי תורה, או בעזרת עליו ניסיונות וייסורים כדי לקרר את ליבו, ובעזרת רבה הוא אומר לו - מדוע הנך יושב ולומד תורה כאשר ייסורים כה רבים סובבים אותך, האם אינך רואה שהתורה שאתה למד כל הזמן אינה מגינה עליך עוד, מדוע בכל זאת אתה ממשיך ללמוד אם התורה אינה עומדת לך בעת צרה להגן עליך. קום ותראה את כל אותם אנשים שאינם מתפללים ואינם עוסקים בתורה ובכל זאת

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

הדלקת נרות 6:42 | 6:57 | 6:51 | 7:01

מוצאי שבת 7:54 | 7:56 | 7:55

רבינו תם 8:33 | 8:34 | 8:35 | 8:33

הילולא דצדיקיא

יג - רבנו יוסף חיים בעל ה'בן איש חי'

יד - רבי מרדכי בירדגו

טו - רבי עמרם בן דיוואן

טז - רבי יהודה פינטו זיע"א

יז - רבי דניאל פינטו זיע"א

יח - רבי עבדאללה סומך

יט - רבי אליהו לופיאן

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה: mld@hpinto.org.il

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

השבת אבידה גם באבידת הנשמות

מעשה ביהודי שהלך ברחוב לתומו, ולפתע נתקל בשרשרת זהב המונחת עזובה בקרן זוית. הוא נטל את המציאה היקרה, ותלה מודעות 'השבת אבידה' במקומות מרכזיים באזור. חלף חודש, עברו גם חודשיים, אך איש לא פנה אליו וביקש את האבידה. הוא תלה מודעות חדשות, שמא הקודמות כוסו או הוסרו, אך לשווא. החודשים נקפו, ואין קול ואין עונה ואין קשב. והנה, לאחר כמעט שנה ממצאי האבידה, התקשר אליו אדם בלתי מוכר, וסיפר שאיבד שרשרת במקום שציין במודעה.

המוצא ביקש מהמאבד לתאר את השרשרת שאבדה לו ולתת סימני זיהוי, ואכן, התברר כי מדובר בשרשרת שמצא. "אתה מוזמן לביתי על מנת לקבל את אבדתך", אמר המוצא בשמחה, והם קבעו מועד שבו יסור המאבד לביתו של המוצא.

בהגיע היום המיועד הגיע המאבד, ראה את השרשרת שנמצאה ואישר כי אכן שלו היא. אז ביקש ממנו המוצא להמתין רגע, יצא מביתו, וחזר כעבור זמן קצר, מלווה בשמונה אנשים נוספים, ונושא בידו סלים מלאי כל טוב. הוא ערך את השולחן בזריזות, וביקש מכל הנוכחים ליטול את ידיהם לסעודת מצווה. כאשר ישבו סביב השולחן וסעדו את לבם, התעניינו האורחים איזו סעודת מצווה היא זו, האם של סיום מסכת? או אולי רוצה בעל הבית לברך 'הגומל' וזוהי סעודת הודיה?

להפתעתם, השיב היהודי כי הסעודה היא לכבוד המצווה שהוא עומד לקיים: מצוות "השב תשיבם". הוא נטל את השרשרת שמצא, אמר בהתרגשות את הפסוק: "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו", והשיב את האבידה לבעליה. אם כך שמח האדם בהשבת אבידה גשמית, זועק הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א, כמה עליו לשמוח אם הוא זוכה להשיב אבידה רוחנית - בן רחוק, לאביו שבשמיים!

מי שמכיר את ההיסטוריה של קיבוץ 'עין חרוד', יודע כי הקיבוץ היה תמיד סמל של עקירת הדת. ה' ירחם. "הגעתי לכותל המערבי, כך מספר הרב אלבז שליט"א, קיימנו שם תפילה, והנה מצטרף אלינו יהודי עם זקן ופאות, ואני שואל אותו: "מאין אתה?" והלה מספר לי שהוא גר בקיבוץ 'עין חרוד', שם הוא גבאי של מניין המתקיים בהנף החמה. הוא מוסיף ומספר, כי הם הקימו שם מאפייה של מצות יד לפסח בהשגחת הבד"ץ. גביר אחד תרם שני מיליון שקל, כדי לספק מצות יד לכל קיבוצי הסביבה, וכל קיבוץ שירצה - יבוא תלמיד חכם ויערוך להם את הסדר. אכן מהפיכה של ממש!

בחסדי שמיים, בשנים האחרונות מורגשת התעוררות גדולה בעם ישראל, ועשרות אלפי אנשים ומשפחות מבקשים לשוב. שאלות כמו: לאן הגענו? להיכן נעלמו החינוך והמורשת שלנו? ומה יהא על ילדינו? מציקות ליהודים רבים, והם מחפשים מי שיעזור להם להיחלץ ממעבה היער החשוך, ולשוב אל דרך המלך - לתורה, לשבת, לתפילה ולצניעות.

יחד עם השמחה הגדולה שמרגיש כל יהודי שומר תורה ומצוות, לנוכח תנועת התשובה ההולכת וגדלה מול עינינו, אל לנו לשכוח חלילה את אלה שנתרו מאחור, ולחפש דרכים כיצד להשיבם. השב תשיבם לאחריך!

כי היא מקור הברכה

באחד מימי שישי אירע עימי שעניין מסוים הדאיג אותי מאד והעיק עלי ביותר. הסתובבתי בביתי חסר מנוחה, ועל פני ניכרה ארשת של צער ודאגה.

"אבא, מדוע אתה עצוב?" שאלה אותי בתי שהבחינה בפניי הדאגות, והוסיפה: "הרי ערב שבת כעת".

כאשר בתי הזכירה לי את עניין השבת ועוררה אותי לשעה המתאחרת, התנערתי מיד מדאגתי ופניתי לעסוק רק בהכנות לקראת השבת.

מקובלני מכ"ק אבא זיע"א, שיום שישי הינו יום שמוקדש לעזרה בעבודות הבית, ובהכנות לקראת שבת המלכה. אבא זיע"א היה עוסק בעצמו בהכנות לקראת שבת, ולא היה בוחל בשום עבודה שהיא, ואפילו בעבודות הפחות נעימות. באומרו שהכבוד האמיתי - הוא להכין את הבית לקראת שבת מלכתא.

זוכר אני שבאחד מימי שישי בהם טרחתי רבות בסידור הבית ובניקיונו, רחמיה של אשתי נכמרו עלי והיא אמרה לי: "חבל על המאמצים המרובים שאתה משקיע בסידור הבית, כאשר כבר בצאתך לקבלת שבת בבית הכנסת,

כל הסדר נהפך על ידי הילדים, וכאשר אתה שב מבית הכנסת כבר אין כל זכר לסדר שטרחת עליו כה רבות".

אך אני השבתי לה שמבחינתי העיקר הוא שבזמן שאני עוזב את הבית ויוצא לקבל את פני שבת המלכה בבית הכנסת, הבית נקי ומסודר כיאה וכראוי לאורחת כה מכובדת".

אם כן, באותו יום שישי שבו הייתי מוטרד בבעייתי, לאחר שפניתי לעסוק בהכנות לקראת שבת, נשכחה אותה דאגה מלבי, ובמוצאי שבת כשהזכירה לי בתי את המועקה שהייתה לי לפני שבת, עניתי לה שהדאגה כבר יצאה מלבי לבלי שוב.

אמנם הבעיה לא נפתרה, אך עצם התעסקותי בהכנות לשבת המלכה, גרם לכך שהצער והדאגה פרחו ונעלמו.

זהו הפתרון האמיתי לכלל הבעיות והצרות שיש ליהודי. שיתחזק בקיום תורה ומצוות ובעניינים שבקדושה, ובפרט שיתעסק רבות במצוות השבת ובשמירתה, כי היא מקור הברכה, ובכוחה להסיר כל צרה וכל מועקה מלבו של האדם.

במרה מפטירין

הפטרת השבוע: "רני עקרה לא ילדה" (ישעיה נ"ד)

הקשר לשבת: הפטרה זו היא אחת משבע שבתות של

נחמה שמפטירין החל משבת שאחרי תשעה באב.

ולמנהג בני אשכנז, ממשיכים בפרק הבא "ענייה סוערה

לא נחמה".

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

הפגת הכאב והקלת הצער

אדם הסובל רגשית או נפשית יכול לפנות בבקשת עזרה, גם אם הדבר כרוך בדיבורים על אנשים שאלמלי כן היו נחשבים כלשון הרע. רצוי, במידת האפשר, להשמיט את שמות המעורבים ולספר רק את הדברים הנחוצים לצורך העניין.

ה'חפץ חיים' מעלה את האפשרות שאדם המספר דברים מתוך כוונה להפיג את דאגתו ולהקל מעל עצמו, חשוב הדבר כמכוון לתועלת, בבחינת דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים. מובן שהדברים אמורים במצבים קשים במיוחד ולא במהלך השגרת של חיי יום יום.

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

אש התורה כנגד אש התאוה

**"כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' א-להיך בידך
ושבית שביו" (דברים כא, י')**

האלישיך הקדוש זיע"א, לומד פסוק זה בדרך המוסר, שפסוק זה מדבר כלפי היצר הרע שצריך להקדים ולצאת כנגדו למלחמה, כי רק כאשר האדם עורך כנגדו מלחמה, זוכה הוא לסייעתא דשמיא לנצח אותו, וכדכתיב "ונתנו ה' א-להיך בידך ושבית שביו". רבי ישראל מסלנט ב'אגרת המוסר' מאריך אודות הכוח המדמה של היצר הרע, היצר הרע מצויר לאדם ציורים שקריים עד כמה תהיה גדולה הנאתו מן העבירה שהוא עומד לעשות, המלחמה כנגד היצר הרע צריכה להיות בכך שיצייר האדם לעצמו ציור אמיתי עד כמה גדול יהיה ההפסד מאותה עבירה, וכמה שכר גדול יקבל אם יימנע ממנה.

אדם שמצייר ציורים נכונים בדעתו, הקב"ה מבטיח לו שיצליח במלחמה זו, ולא רק שיצליח לנצח את היצר הרע, אלא שתתקיים בו הבחינה של "ושבית שביו", כלומר, שכל כוחות ההסתה של היצר הרע לתאוות רעות ואסורות יהיו בידו, בבחינת צדיקים יצרו בידם. ויוכל לרתום את אותם כוחות לצד הקדושה על ידי שיצייר לעצמו ציורים של שכר עצום לכל מי שנמנע מן העבירות ומקיים את המצוות.

הגמרא (סוכה נב, ב) אומרת, אם פגע בך מנוול זה [היצר הרע], משכהו לבית המדרש. ומדוע עליו למשוך אותו לתוך בית המדרש ולא להכניע אותו עוד בחוץ. כי היצר הרע בא לאדם בכוח אש התאוה, ורק בכוח אש התורה להכניע את כוחו ולבטלו.

על האדם לדעת שאם פגע בו היצר הרע ומנסה להכניס לליבו את אש התאוה של הבלי העולם הזה, הרי זה מחמת ביטול תורה שהוא נגוע בו, כי היצר הרע אינו מצליח לפגוע בבני תורה שהוגים בתורה הקרויה אש, ומי שיצרו מתגבר עליו, אות הוא שאש התורה כבתה בו.

לפיכך על האדם להתחזק וללכת בכל עת פנויה לבית המדרש להגות בתורה הקדושה, או אז יכיר ויראה את כוחה של התורה שעד עתה היתה שבויה בידי היצר הרע, ועל ידי שהלך לבית המדרש והתגבר על היצר הרע הוא לוקח מיידו את השביה. וכאשר יתחיל לעסוק בתורה ביתר שאת וביתר עוז, יכיר בה שיקרה היא מפנינים, וככל שיהגה בה עוד ועוד יהיה חושק בה ואוהבה בכל לבו.

היכולת להתגבר על תאוות היצר הרע היא רק על ידי אהבת התורה, וכאשר יהיה לאדם רצון אמיתי לנצח במלחמה קשה זו, יתעוררו עליו רחמי שמיים ויצליח לשבות את היצר הרע ואף ליטול ממנו את שבי התורה. ואז יעסוק האדם בתורה הקדושה ביום ובלילה, עד שירגיש שהוא חושק בה ואוהבה ממש כאשתו.

שבת שבתון

- א. מצות השמיטה בשנה השביעית, נוהגת גם באדמות השייכות לציבור או אדמות השייכים לעירייה וכדומה. אולם יש איזה אופנים שבאדמות עירייה וכדומה יש לצרף סברת המקילין, באיזה אופנים, וכגון גבי גיזום גדר חי, וכיוצא בזה. ויש לעשות שאלת חכם בכל מקרה.
- ב. דיני שביעית נוהגים גם במדברות ובשדה הפקר שבארץ ישראל, ואסור לעבוד שם עבודות האסורות בשמיטה, וצריך לשמור קדושת שביעית בפירות הגדלים שם בשנה זו. ויש שכתבו להסתפק בזה, דשמה אין שביעית נוהגת בשדה הפקר, דבעינן 'שדך' שיהיה שדה מסוים.
- ג. מצות השמיטה נוהגת גם בקרקע הקדש, ויש לנהוג כל דיני שמיטה בגינה שבחצר בית הכנסת. ויש חולקים ואומרים שבקרקע הקדש ממש אין שביעית נוהגת.

פניני הפרשה

להגביר אהבת השי"ת על אהבת הבנים

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו" (דברים כא, יח)
בגמרא מסכת סנהדרין (דף עא. עב.) נאמר: "אמר רבי שמעון, בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות. ולמה נכתב דרוש וקבל שכר".

ועל כך כבר תמחו המפרשים, לשם מה באמת הוצרכה התורה לכתוב דבר שלא היה, ושלא יהא נוהג לעולם. מה טעם הדבר?

רבינו בחיי, משיב על כך וכותב שזוהי בעצם חכמת התורה, ללמד את העם דעת בגודל חיוב אהבת השי"ת. שכן אין לך אהבה חזקה בעולם, כאהבת האב והאם לבנם. וברגע שרואים ההורים כי בנם עובר הוא על מצוות ה', וזה דרכו כסל למו, הרי שחייבים הם שתתגבר עליהם אהבת השי"ת, על אהבת הבן. עד שיצטרכו, כביכול, להביאו לסקילה בפני הבית דין.

וכבר למדנו זאת, מאברהם אבינו ע"ה, אשר על אף אהבתו העזה ליצחק, בנו יחידו - בכל זאת כאשר בא אליו צווי השי"ת להעלותו לעולה, טרח בדבר מיד והגביר את אהבת השי"ת על אהבת בנו יחידו. ומשום כך זכה ונשתבח בו השי"ת בתואר "אברהם אהובי". ואז נתפרסם לכל העולם, גודל חיוב האהבה להשי"ת שהיא ראויה להתעלות מעל כל האהבות.

ולשם כך, ראתה תורה צורך לפרסם פרשה זו של בן סורר ומורה - לדרוש את גודל חיוב אהבת השי"ת, עד כדי שיביאו את בנם מחמד נפשם לסקילה. ועל כך אמרו "דרוש וקבל שכר".

ימים הנוראים - ימי בנין העולם

"כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך" (דברים כב, ח)

בדרך הרמו והמוסר כתב רבינו יעקב אביחצירא זיע"א בספרו 'פתוחי חותם', כי המילים "תבנה בית", עולות הן בגימטריא "זה ראש השנה". והמילה "חדש", עולה במנין גימטריא "זה כפר". ויש בכך לרמוז לנו כי ימי ראש השנה ויום הכיפורים, הם ימי בנין כל העולם מחדש.

את הקרבן היה מכריז ואומר "הרי זה נדר!"
"הרי זה נדבה!"

התרת נדר בשעת צרה

בסוגיא זו של קיום נדרי האדם, ישנה שאלה הלכתית לגבי אדם שנדר בעת צרה, ומפני סיבה כל שהיא קשה לו לקיים את נדרו, האם מועילה לו התרת נדרים? לגבי אמירות והצהרות כמו 'אלך היום לשיעור תורה' או 'אלך להתפלל בכותל המערבי' - זהו נדר מצוה וחייב לקיימו, אולם בדיעבד הוא יכול לעשות התרה. אבל מי שהיה, לא עלינו, בעת צרה, כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו, ונדר שאם ינצל מאותה צרה, יעשה כך וכך או יתן לצדקה כך וכך מעות - ישנה מחלוקת בפוסקים אם מועילה לזה התרה. לכן יזהר אדם בעת צרה, שאם ירצה ליטול על עצמו איזשהו חיזוק או לתרום תרומה כלשהי, יאמר בפרוש שעושה זאת "בלי נדר".

בשעה שיהיה הרדב"ז כרב במצרים, הוא נשאל ע"י אשה אחת שהיתה נשואה עשר שנים ולא זכתה לפרי בטן. לאחרונה עלתה לירושלים לקברו של שמואל הנביא, שם כידוע קבורה גם חנה, עמדה ליד קברה של חנה והתחילה לבכות ולהתחנן: "חנה, הרי את יודעת את צערן הגדול של העקרות, גם את סבלת במשך שנים, והתפללת וזכית לבן, תתפללי עלי". לאחר מכן נעמדה ליד קברו של שמואל הנביא ואמרה: "אתה הרי שקול כמשה ואהרן תתפלל עלי, אם אזכה ויוולד לי בן, ביום שיגדל ויתחיל ללכת, אביא אותו לכאן, אגלח את שיער ראשו, אעשה לו פאות, ואחלק אוכל וצדקה לעניים". ואכן תפילתה פעלה את פעולתה ותוך שנה הרתה וילדה בן.

בהגיעו לגיל שלש שנים, אמו רצתה לספר אותו בקבר שמואל הנביא. אלא שבדיק באותה תקופה השתלטו הישמעאלים על המקום, ומנעו מהיהודים להתפלל שם. שאלה אפוא, האישה את הרדב"ז מה עליה לעשות, האם באפשרותה לספר את בנה במקום אחר, על אף שנדרה לספרו על קבר הנביא?

הרדב"ז דן בתשובתו האם מועילה התרה, כי היה זה נדר בעת צרה. לבסוף הוא קובע כי מכיון שכשנדרה לא עלה על דעתה שהקבר לא יהיה בידינו, לכן מועילה התרה.

עצמו לעשות כך וכך. וזאת יש לדעת, כי אם לא פירש ואמר 'בלי נדר', הרי זה נדר גמור, אשר לא תמיד ניתן לערוך לו התרה. ואמרו בגמרא (נדרים ת, א) "האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו - נדר גדול נדר לאלוקי ישראל!" ומכאן שאדם שהיה עייף בלילה ובעודו נלחם בקורי השינה פנה אליו חברו ואמר לו: 'בוא נלמד דף גמרא, בא נלמד שולחן ערוך או חוק ל'ישראל! אך הוא התחמק והשיב: 'עכשיו אני עייף, מחר אשכים ואלמד!' די בכך שאמר שיקום וילמד, אפילו לא הוציא נדר מפיו, כבר חל עליו הנדר, ומחוייב הוא לקיים את אשר הוציא מפיו.

רבי בן ציון מוצפי שליט"א, מספר בענין זה מה שמע מאביו המקובל הצדיק רבי סלמאן מוצפי זצ"ל, כי לאחר שעלה לארץ היה יושב ולומד תורה בבית הכנסת 'שמש צדקה' בירושלים עיה"ק מפי רבי צדקה חוצין זצ"ל. בבית כנסת זה שנוסד על ידי רבי צדקה, התקיימה קהילה של אנשים יראי שמים, אשר זכו לבנים תלמידי חכמים מופלגים. בין באי בית הכנסת נמנה רבי יעקב עובדיה זצ"ל, אביו של מרן רבי עובדיה יוסף זצ"ל. רבי אליהו אבא שאול זצ"ל, אביו של מרן רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, ועוד רבים וטובים.

רבי צדקה חוצין היה מבקש תמיד לנדור ולקיים את נדריו, אך מאחר שאמר הכתוב "טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם" (קהלת ה, ד) הוא היה מגיע לבית הכנסת וכשראה גבאי צדקה האוסף כסף להכנסת כלה וכדומה, היא מוציא עשר לירות מכיסו וממתין. כאשר גבאי הצדקה ניגש אליו, הוא היה מכריז "הריני נודר לתת עשר לירות לצדקה!" ותוך כדי דיבור מניח את הכסף ביד הגבאי. כל זאת שלא יקרה בפניו חלילה כל מכשול ומעכב, שימנע בעדו מלקיים את נדרו!

למנהג זה יש מקור קדום וטהור מהלל הזקן, כמובא בגמרא (נדרים ט, ב) המעידה על הלל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו, לפי שכשהיה מבקש להקריב קרבן, לא היה אומר 'זה נדר או נדבה', מחשש שלא יוכל להקריבו והנדר יהיה לבטלה. לכן היה מכין את הכבש שברצונו להקריב, וכשהיו שואלים אותו לשם מה הכבש שנמצא לידו, לא היה משיב מאומה עד שהגיע לבית המקדש. רק כשנכנס לעזרה, רגע לפני שעמדו להקריב

לכל רצון טוב, כדאי להקדים 'בלי נדר'

בשעה שאדם מוציא מפיו נדר שיעשה איזה דבר, כך כתבו המקובלים, נברא מלאך. למלאך הזה אין נשמה. יש לו עיניים, אוזניים, ידיים, אך אין לו אפשרות לעשות שום תנועה. הוא ממתין עד שהאדם יקיים את הנדר ויכניס בו נשמה.

מהיכן נלמד דבר זה? מאברהם אבינו שכשבא לעקוד את בנו יצחק, התגלה אליו המלאך ואמר לו: "אל תשלח ידך אל הנער... כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, ולא חשכת את בנך את יחידך ממני" (בראשית כב, יב).

כוונת המלאך היתה לומר, כפי שמבאר זאת בטוב טעם הג"ר בן ציון מוצפי שליט"א, בספרו 'דורש ציון' - כך: הקב"ה אמר לך "והעלהו שם לעולה", לא לשחוט אותו בפועל אלא רק להעלות אותו לעולה. וכשהעלית אותו לעולה - קיימת את המצווה בשלמות. ומה הראיה? ולא חשכת את בנך את יחידך ממני", אני המלאך שנבראתי ממצווה זו, לא נחסר ממני כלום. הרי לך ראייה שעשית את המצווה בשלמות. מכאן אנו למדים, שאם אינו מקיים את המצווה בפועל - יש חסרון במלאך.

נדגיש תחילה את דברי חז"ל שכל הרגיל בנדרים - אין רוח חכמים נוחה הימנו, אולם בכל זאת ישנם אירועים שבהם אדם נתפס לצרה כל שהיא, ובאותם רגעים כשהוא זקוק לישועה הוא מבקש לקבל על עצמו קבלות שונות, כאלו שיש בכוחו לקיים וכאלו שהם מעל לכוחותיו.

לעיתים קרובות, מעיר הרב מוצפי שליט"א, אנשים נכשלים ומחילים על עצמם נדרים מבלי משים. די בכך שהאדם פוגש חתן העומד לקראת נישואיו ואומר לו: 'אתה חתן? הרהיטים עלי?' וכבר הנדר חל ועליו לקיים את דבריו. כמו כן, יש אשר בעת צרה, אדם מבטיח ואומר כי אם יקום מחולי זה או יפטר מבעיה מסוימת, הוא מקבל על